

ria pensar en una formació regressiva de *bourrelet* (pron. *burle*), FEW I, 639. Altrament *bourde* no s'hauria de separar de *bourre* 'maça' com ho fa el FEW (I, 638). —⁵ Això ens duu a pensar en un mot italià encara més o menys usat, *bòrbhia* (si bé modernament ha predominat un sinònim *brocca*) que val justament «scudetto o rosetta di metallo sui libri e mobili», ja en Firenzuola, segon quart del S. XVI, i que modernament llegeixo en cara en descripcions de mss. com la que dona V Todesco del de la nostra *Questa del Sant Graal*: «manoscritto legato con due tavolette di legno ornate esternamente, verso gli angoli, di quattro *borchie* di ottono» (llautó). ¿Tindríem ací també un *BRUZLA > *brozghia si bé un poc alterat per contaminació del sinònim *brocca*?

BORM, 'malaltia del bestiar caracteritzada per la inflamació i flux de la mucosa nasal', 'medusa: animal que sura arran d'aigua vesicant el cos dels nedadors', probablement del ll. MÖRBUS 'malaltia' aplicat per excel·lència al fort mal que causen aqueixes inflamacions, amb una metàtesi de MORBU en *BORMU. □ 1.ª doc.: c. 1390, Aversó.

Vòrm amb o «pleni-sonant» (rimant amb *dorm*, *form*, etc.), sense trad. en el *Torcimany* (1450.3) si bé és probable que es refereixi a aquest mot, que també es documenta en occità antic, i ja en el *Donat Proensal* (entorn de 1200), també sense trad. i amb o oberta; però la *Mulo-medicina* (llgd. i no gaire posterior) ho explica clarament «*vorm* es una enfermetatz que dissent del cap del caval quant longamén ha estat enfrejezit», i n'hi ha encara algun altre testimoni en oc. ant., cf. Ant. Thomas, *Rom.* xxxviii, 583ss., PSW VIII, 844-5

En la llengua d'oc, modernament, hi ha sobretot *morvo*, *vormo*, femení, almenys cap al Roine, però el *TdF*, tot traduint «morve», afegeix que els gascons diuen *borm* i en el Delfinat *vorme* com a s. m.; *vorma* ja apareix algun cop antigament, i d'altra banda hi ha des d'antic un derivat m. *vormatz* (-ACEUS), en rima, aplicat a un gargall humà: «e escopén sus en sa fas / ab saliva e ab *vormàs*». En textos catalans apareix generalment la grafia *vorm*, ja en la Farmacologia de Klagenfurt, que és del S. XIV o XV (*AORBB* III, 254) i l'*AlcM* cita *vorm* com a nom d'una malaltia de les mules i dels altres animals de peu rodó, en la *Manescalía* de Dieç (segona meitat S. XV) i en el *Somni de Joan Joan*, valencià, publ. el 1497: mentre que el *Tractat dels Animals de Caçar*, transmès per un ms. del XVI, el dona com a nom de les mucositats dels falcons o astors.

D'altra banda, però, es conservà una forma més primitiva *mòrp*, que vaig recollir en aranès de Canejan com a nom d'una malaltia del cavall caracteritzada per la ulceració de les potes (1924), i aquesta variant també es mantingué en català, almenys en els Costums de Tortosa S. XIII, ed. Oliver, p. 205.

Com que el mot s'usa molt sovint en plural —i fins molts l'usen com a «plurale tantum», Arcavell, 1936—

no és estrany que entre *r* i *s* la *m* en molts llocs s'hagi alterat en *n*. No sempre s'ha dit només de les cavalleries. sinó també d'altres menes de bestiar: així a Arcavell, a l'entrada d'Andorra, parlaven dels *bórn*s, malaltia de les vaques. La mateixa fonètica alterada, *born*, trobem a Eivissa (PzCabrero) i a Menorca *bòrn* (*AlcM* I, 2), però en aquesta illa es tracta ja d'una cosa molt diferent: la medusa, animal marí que té esporuguits els nedadors i pescadors pel caràcter fortament urticant del seu contacte. Els marrecs que nedàvem a Sant Pol de Mar, cap a 1915, en parlàvem amb seriosa por: recordo haver-hi vist més d'un cop, surant, a penes sotaiguada, la gelatinosa substància. Pronunciàvem *borm*, i em sembla recordar que era amb *ó* tancada; però a Tossa el 1952 vaig sentir *bòrn* ben clar amb oberta i també amb *-m*, que deu ser la pronúncia de tota la costa continental, o almenys en el Principat, encara que Moll posi un curiós «sic» quan a l'*AlcM* cita una frase del blanenc Jq. Ruyra: «Els *borms* --- badaven llurs corolles gelatinoses flotant entre dues aigües».

Formes homòlogues en parlars castellans: en l'aragonès d'Echo *muerbo* (*RLiR* XI, 99), cast. *muermo* (S. XIII, en el *Libro de los Cavallos*, 28.8 i després en López de Ayala. Endemés vegeu les dades castelleses i portugueses que aplego en el *DCEC* II, 753-54, a les quals es pot afegir que a l'Horta de Múrcia anomenen *muelmo* les «paperas» (*El Panocho*, Ramz. Xarriá).¹ En el País Valencià diuen *brom* = *borm*, *Dfa.* (EValor, c. 1955).

Per a més dades sobre les formes i discussió de l'etimologia bastarà remetre a aquella obra meua, on exposo llargament l'encontre que sofrí aquest mot amb el ll. vg. *vomex*, -ICIS 'tumor' (d'on el cast. ant. *güermeces*, port. ant. *gósmez* (amb verb *gormar*, *gormar* 'vomitar'). L'etimologia no és un germ. *worm*, contra el que admeteren M-L. i d'altres, forma altrament inexistent o, si es vol, molt inexacta; veg. l'estudi detingut en el meu citat article.

¹ El *DAG*. i l'*Escrig-Llombart* (no *Escrig*) recullen com a usual a València un *bolm* «calcina de curtidor», que no sé si és exacte, o si es tracta d'un malentès del *vorm* 'medusa' marí. Però potser sí que per comparació ha pres aquest sentit com a substància escaldadora i calcinant.

BORNAR, 'justar, combatre a cavall, en torneig, donant voltes', aplicat també a d'altres moviments giratoris, antigament *boornar*, i altres formes amb vocal doble, *beordar* i semblants: com aquestes indiquen, es tracta del mot fràncic *BIHURDAN 'justar en un clos', si bé alterat per influència del sinònim romànic TORNARE 'girar, tornejat'; *BIHURDAN era derivat germànic de l'arrel de l'al. ant. *hurd* 'tanca de brancam entreteixit' (avui *hürde*). □ 1.ª doc.: S. XIII (*boornar* Desclot, *bornar* Llull, etc.).

Desclot: «puys anaren-se deportar, e puys menjaren tuyt ab lo rey, de totes ffestes e *bornaren* e traqueren a postat e menaren molt gran alegre», però si aquesta és la forma que es troba en el ms. 328 de la